

Endringsagenter

Fremtidens rådgiver
10. desember 2019

Anders Nohre-Walldén, Grønn Byggallianse

GRØNN BYGGALLIANSE

Dagens tekst

10.00 – 10.15: **Velkommen – hvorfor Endringsagenter** - Anders Nohre-Walldén, Grønn Byggallianse

10.15 – 10.45: **Fra ord til handling - Har tatt behovet for endring helt ut og skapt nye selskap**

- Helt vilt marked - Per F. Jørgensen – Vill Urbanisme

- Det er behov for flere. Pådriver som driver på - Thomas Berman - SoCentral

- Det er en ære å få lov å jobbe i endringens tid - Mads Bruun-Høy – Æra

10.45 – 11.00: **Eierperspektivet - Hva trenger vi fra rådgivere for å få til endring?**

Trond Simonsen - Leder teknologi og forretningsstøtte hos Entra ASA

11.00 – 11.20: **Fra ord til handling – hvordan får noen til å være endringsagenter?**

Rådgiver med omsorg for god luftkvalitet - Arne Førland-Larsen - Leder for Team Bærekraft Link Arkitektur

Bybonden og landskapsarkitekten som skaper reell endring på takflater – Rune Skeie - Fagansvarlig byøkologi i Asplan Viak

11.20 – 11.30: **Benstrekk og påfyll av koffein**

11.30 – 11.45: **3 * 3 på 15 minutter**

3 egenskaper dere ser i en endringsagent

3 råd for å få til endring i praksis

3 tema dere ønsker å diskutere i Forum for endringsagenter i 2020

11.45 – 12.00: **Hva gjør vi? Hva kan dere gjøre?**

12.00: **Vel hjem**

■ Hva skjer – fugleperspektivet

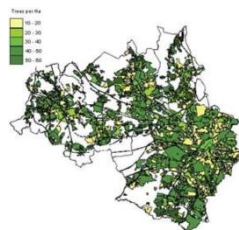
GRØNN BYGGALLIANSE

Å forstå megatrender kan forberede deg for fremtiden

Urbanisering

Innen 2050 vil 75% av verdens befolkning bo i byer

Vekst & vern

Kulturverdier og verdiskaping, bevaring og utvikling

Globalisering

Befolkningsvekst, migrasjon og flukt, internasjonalt arbeidsmarked, midlertidige hjem

Klimaendringer

Fremtidens matproduksjon, energiproduksjon, konsekvenser av klimaendring, lokale/regionale ressurser

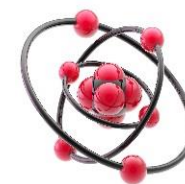
Eldrebølgen

Demografisk endring aldrende befolkning framtidens boformer

Demokrati

Sosiale prosesser i byutvikling, medvirkning og bottom-up, byliv, integrering, demokrati i beslutninger

Teknologi/digitalisering/AI

Ny teknolog, nye produksjonsformer, nye næringer og nye livsformer

International
Resource
Panel

Det 20. århundre

DET HURTIGE AKSELLERASJONENS ÅRHUNDRE

- Vekst i befolkning med en faktor på **3.7**
- Årlig utvinning av byggematerialer økte med en faktor på **34**, malm og mineraler med en faktor på **27**, fossil brensel med en faktor på **12**, biomasse med en faktor på **3.6**
- Total materialekstraksjon vokste med en faktor på **8**
- Drivhusgassutslippene vokste med en faktor på **13**

Rødliste over truede grunnstoffer

Circularity

Beskrivelse for materialer i linjen																																												
5-50 jaar										Aluminum, chrome, vanadium, copper, zinc, and lead are frequently used in construction. Soon, these resources will be exhausted and these raw materials will only be available by reuse...																																		
50-100 jaar																																												
100-500 jaar																																												
hydrogen 1 H 1.0079																			helium 2 He 4.0026																									
lithium 3 Li 6.941	beryllium 4 Be 9.0122																	boron 5 B 10.811	carbon 6 C 12.011	nitrogen 7 N 14.007	oxygen 8 O 15.999	fluorine 9 F 18.998	neon 10 Ne 20.180																					
sodium 11 Na 22.990	magnesium 12 Mg 24.305																	aluminium 13 Al 26.982	silicon 14 Si 28.086	phosphorus 15 P 30.974	sulfur 16 S 32.065	chlorine 17 Cl 35.453	argon 18 Ar 39.948																					
potassium 19 K 39.098	calcium 20 Ca 40.078	scandium 21 Sc 44.956	titanium 22 Ti 47.867	vanadium 23 V 50.942	chromium 24 Cr 51.996	manganese 25 Mn 54.938	iron 26 Fe 55.845	cobalt 27 Co 58.933	nickel 28 Ni 58.693	copper 29 Cu 63.546	zinc 30 Zn 65.38	gallium 31 Ga 69.723	germanium 32 Ge 72.64	arsenic 33 As 74.922	selenium 34 Se 78.96	bromine 35 Br 79.904	krypton 36 Kr 83.798																											
rubidium 37 Rb 85.468	strontium 38 Sr 87.62	yttrium 39 Y 88.906	zirconium 40 Zr 91.224	niobium 41 Nb 92.906	molybdenum 42 Mo 95.96	technetium 43 Tc [98]	rhodium 44 Ru 101.07	rhodium 45 Rh 102.91	palladium 46 Pd 106.42	silver 47 Ag 107.87	cadmium 48 Cd 112.41	indium 49 In 114.82	tin 50 Sn 118.71	antimony 51 Sb 121.76	tellurium 52 Te 127.60	iodine 53 I 126.90	xenon 54 Xe 131.29																											
caesium 55 Cs 132.91	barium 56 Ba 137.33																	hafnium 72 Hf 178.49	tantalum 73 Ta 180.95	tungsten 74 W 183.84	rhenium 75 Re 186.21	osmium 76 Os 190.23	iridium 77 Ir 192.22	platinum 78 Pt 195.08	gold 79 Au 196.97	mercury 80 Hg 200.59	thallium 81 Tl 204.38	lead 82 Pb 207.2	bismuth 83 Bi 208.98	polonium 84 Po [209]	astatine 85 At [210]	radon 86 Rn [222]												
francium 87 Fr [223]	radium 88 Ra [226]																	rutherfordium 104 Rf [261]	dubnium 105 Db [262]	seaborgium 106 Sg [266]	bohrium 107 Bh [264]	hassium 108 Hs [277]	meitnerium 109 Mt [268]	darmstadtium 110 Ds [271]	roentgenium 111 Rg [272]																			
																		lanthanum 57 La 138.91	cerium 58 Ce 140.12	praseodymium 59 Pr 140.91	neodymium 60 Nd 144.24	promethium 61 Pm [145]	samarium 62 Sm 150.36	europium 63 Eu 151.96	gadolinium 64 Gd 157.25	terbium 65 Tb 158.93	dyprosium 66 Dy 162.50	holmium 67 Ho 164.93	erbium 68 Er 167.26	thulium 69 Tm 168.93	ytterbium 70 Yb 173.05	lutetium 71 Lu 174.97												
																		actinium 89 Ac [227]	thorium 90 Th 232.04	protactinium 91 Pa 231.04	uranium 92 U 238.03	neptunium 93 Np [237]	plutonium 94 Pu [244]	americium 95 Am [243]	curium 96 Cm [247]	berkelium 97 Bk [247]	californium 98 Cf [251]	einsteinium 99 Es [252]	fermium 100 Fm [257]	mendelevium 101 Md [258]	nobelium 102 No [259]	lawrencium 103 Lr [262]												

Dette skjer!

Insekter dør som fluer. Nå skal Norge ut og telle insekter.

Til våren starter den aller første kartlegging av alle landets insekter.

40 prosent av insektartene trues med utryddelse

13. februar 2019 Redaksjonen

En ny rapport presenterer en omfattende gjennomgang av 73 historiske studier om bortfall av insekter fra hele verden, og har systematisk vurdert de underliggende årsakene. I 2017 skrev vi om en studie som viste at hele 75 prosent av insektbestanden har forsvunnet de siste 27 årene.

Noen årsaker

Hovedårsakene er intensivt landbruk som er med å ødelegge den naturlige floraen, bruk av syntetiske plantevernmidler og kunstgjødsel. Utbyggelse av bolig- og næringsområder, fremmede arter og klimaendringer. Hvorvidt den enorme økningen i mikrobølgestråling påvirker insektsbestanden ser ikke ut til å være vurdert.

Norsk slåtteng 80% reduksjon siden krigen

- kilde til mest artsrike naturtypene i Norge
- 1 kvm – opp til 40 plantearter, matfat pollinerende arter, «Genbank» for fremtiden!

**Noe er i ferd
med å skje
med Norge**

Sakte, nesten umerkelig.

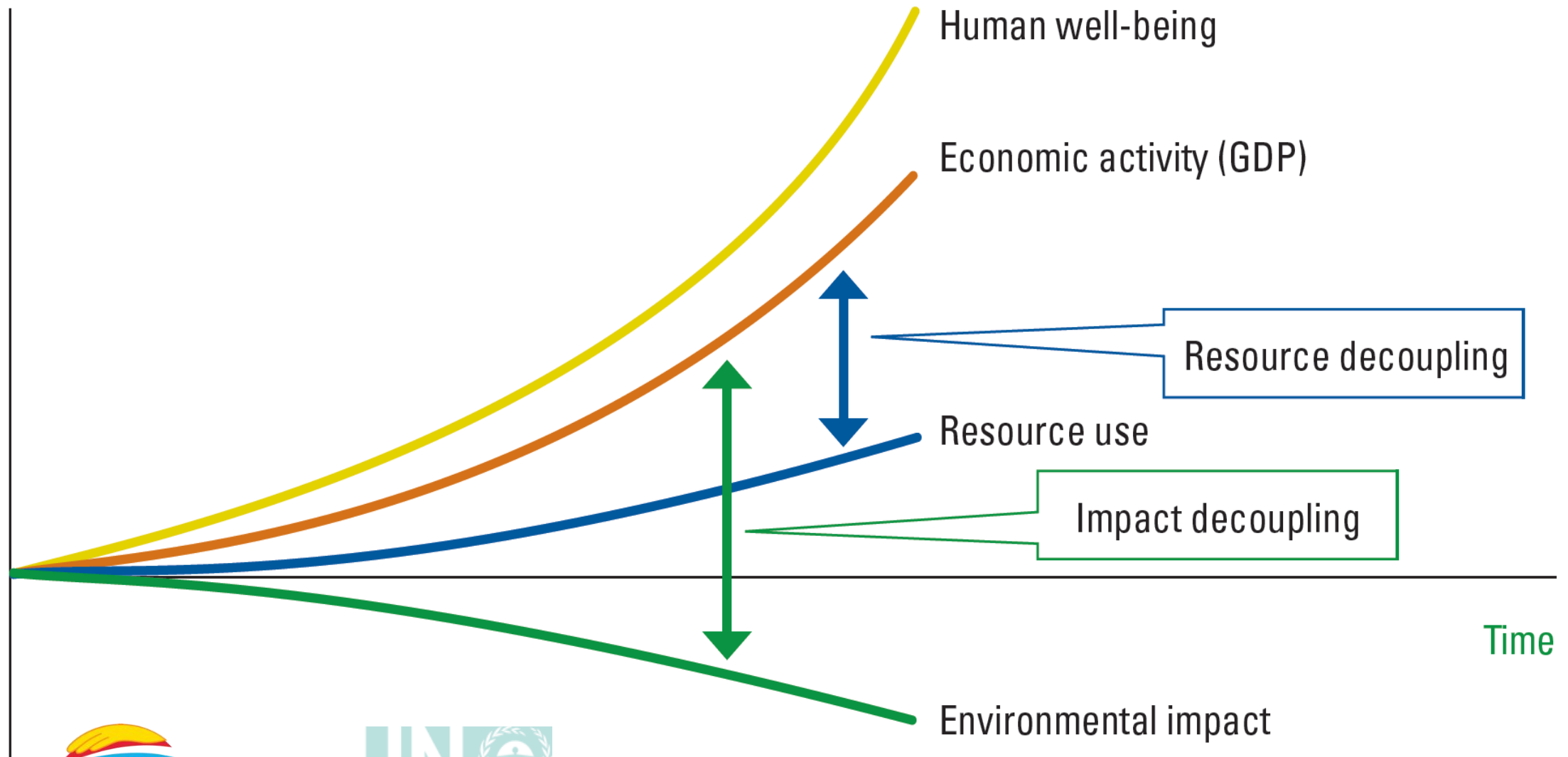
<https://www.nrk.no/jakten-pa-klimaendringene-1.14375177>

*It is not helping if you
are walking faster,
if you are walking in the
wrong direction!*

Å DE-KOBLE VEKST FRA VELSTAND ER MODERNE MILØ- OG ØKONOMISK POLITIKKS IMPERATIV!

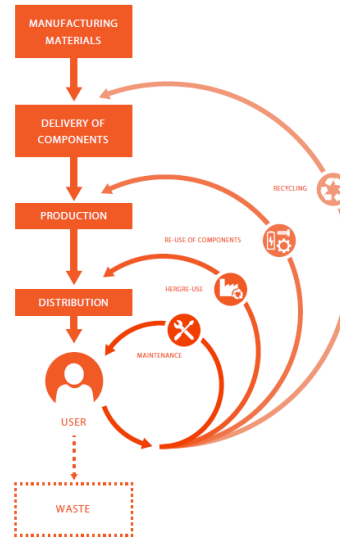
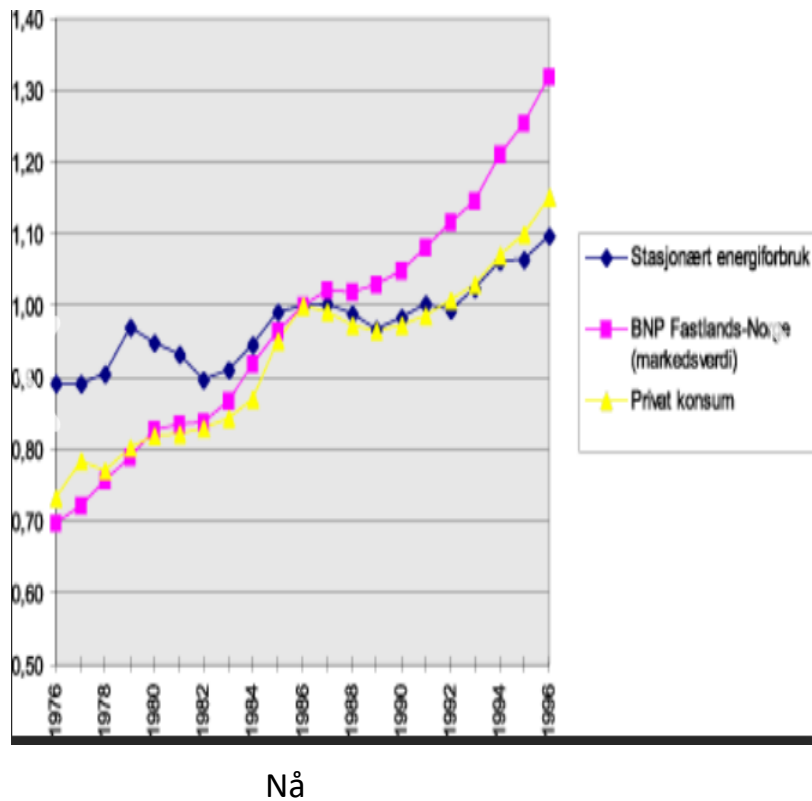

International
Resource
Panel

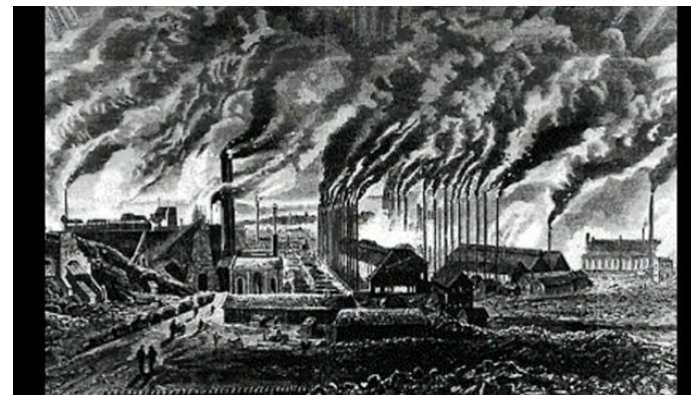
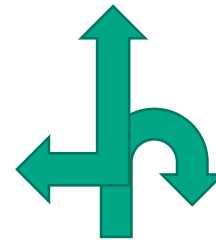
GRØNN BYGGALLIANSE

Fremtiden er ikke lenger en forlengelse av fortiden

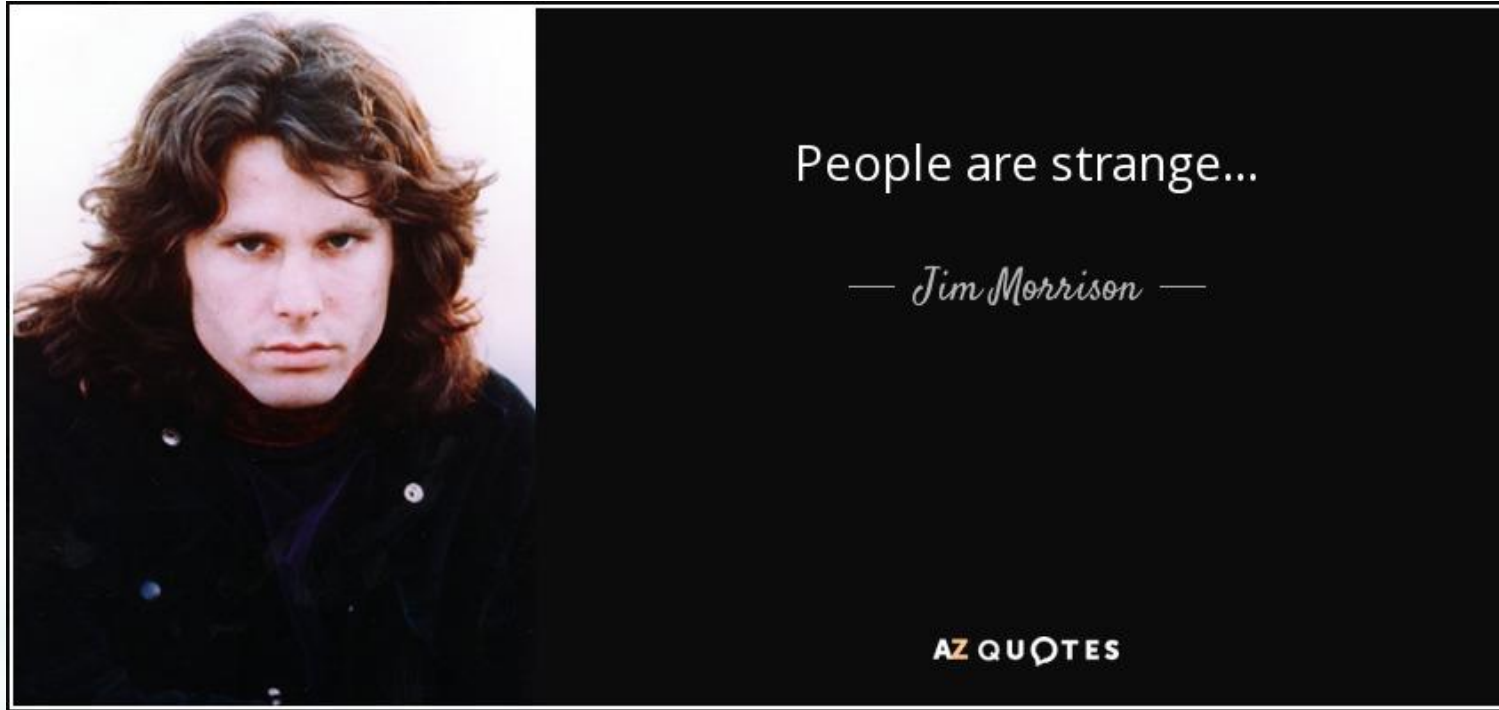
Fremtid

Ellen McArthur Foundation

Fortid

Hvorfor skjer det ikke mer og raskere ?

*WE WANT CHANGES ...
BUT WE DO NOT WANT TO CHANGE*

"I give up easily"

"My potential is predetermined"

"Failure is the limit of my abilities"

FIXED MINDSET

"My intelligence is static"

"I avoid challenges"

"I stick to what I know"

"Feedback and Criticism is personal"

"I will never improve"

"I am either good at it
or I am not"

"There is no point in trying it"

"I like to try new things"

"I can learn to do what I want"

"Failures offer opportunity &
growth"

GROWTH MINDSET

"My intelligence can be developed"

"I embrace challenges"

"I learn from feedback"

"I keep trying and never give up"

"I am inspired by others
people's success"

"My mistakes help me grow"

"I know this will help me even
though it is difficult"

Guy McPherson:

"If you think the economy is more important than the environment (and health), try holding your breath while counting your money".

Byggsektoren har stor klimapåvirkning ...

og en stor påvirkningsmulighet på andre sektorer !

Fra ord til handling

- Helt vilt marked - Per F. Jørgensen – Vill Urbanisme
- Det er behov for flere. Pådriver som driver på - Thomas Berman - Pådriv
- Det er en ære å få lov å jobbe i endringens tid - Mads Bruun-Høy – Æra

GRØNN BYGGALLIANSE

Eierperspektivet

Trond Simonsen

- Leder teknologi og forretningsstøtte hos Entra ASA

GRØNN BYGGALLIANSE

Fra ord til handling

Rådgiver med omsorg for god luftkvalitet - Arne Førland-Larsen - Leder for Team Bærekraft Link Arkitektur

Bybonden og landskapsarkitekten som skaper reell endring på takflater – Rune Skeie - Fagansvarlig byøkologi i Asplan Viak

GRØNN BYGGALLIANSE

3 * 3 på 15 minutter

3 egenskaper dere ser i en endringsagent

3 råd for å få til endring i praksis

3 tema dere ønsker å diskutere i Forum for endringsagenter i 2020

GRØNN BYGGALLIANSE

Hva gjør vi?

Hva kan dere gjøre?

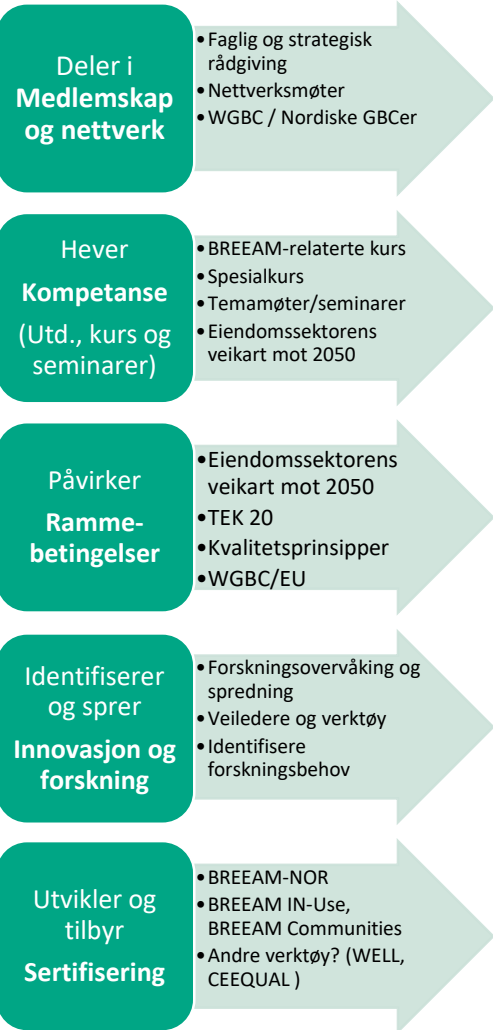
GRØNN BYGGALLIANSE

■ Vår modell for endringsarbeidet

GRØNN BYGGALLIANSE

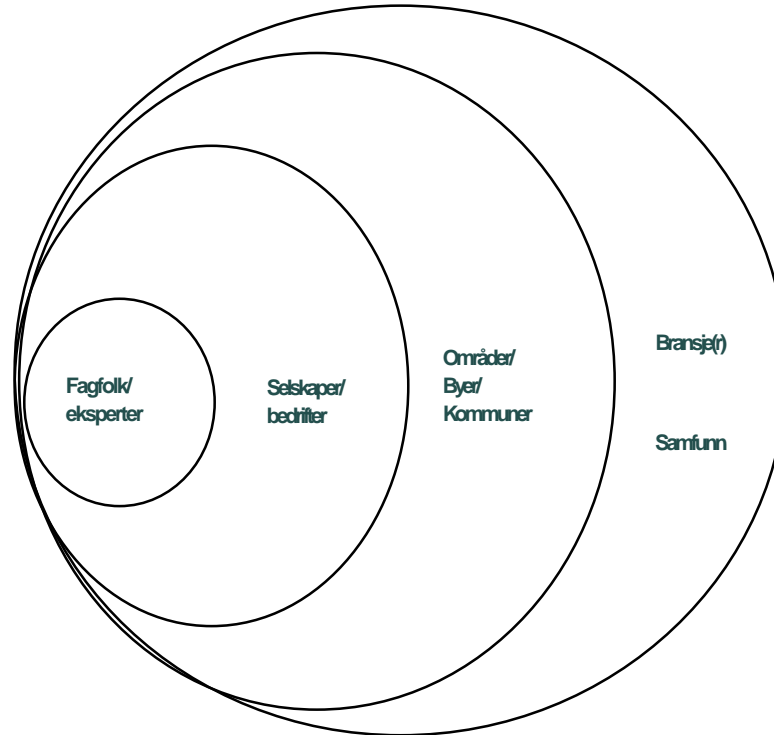
HVA VI GJØR

HVORFOR VI GJØR DET (vilkår for endring)

HVEM VI VIL PÅVIRKE

PÅVIRKNING I DET BYGDE MILJØET

FORMÅLET

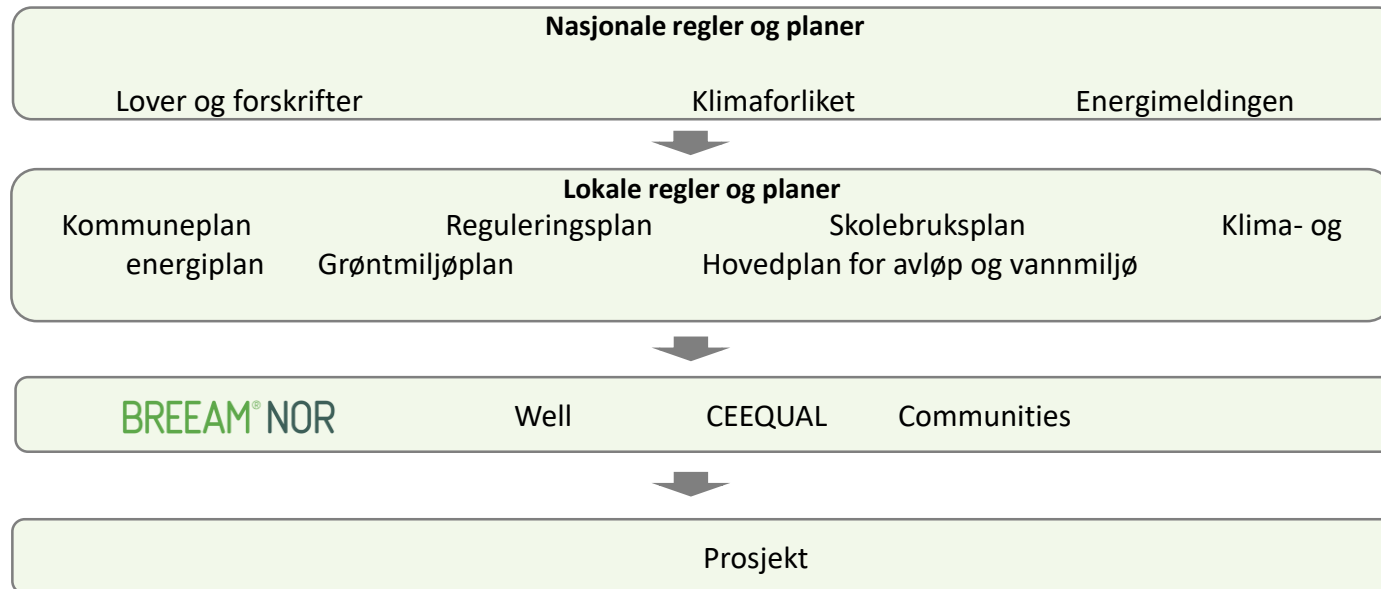

Vår modell for vårt endringsarbeid

Fra globale mål til prosjekt

COP21 - Parisavtalen

Bærekraftsmålene for Grønn Byggallianse

Grønne bygg og områder kan påvirke folks helse og velvære

1,2,3,4,5

Grønne bygg og områder kan kun rent vann til rett forbruk og benytte miljøvennlige materialer som reduserer risiko for forgiftning av vann.

9,10

Grønne bygg og områder kan bruke fornybar energi som er rimeligere å drifte og gir lavere utslipp

7,10

Å bygge grønn infrastruktur bidrar til nytenkning, nye løsninger og produkter – som skaper jobber og økonomi

Alle

Kunnskap om design og konsekvens av å bygge grønt kan trigge innovasjon og bidra til mer robust infrastruktur

Alle

Grønne bygg og områder bruker sirkulære prinsipper, der ressurser ikke kommer på avveie/kastes

6,9

Grønne bygg og områder produserer lavere utslipp, som bidrar til å nå klimamålene

5,8,9

Grønne bygg og områder kan redusere avfall gjennom bedre planlegging og drift som vil redusere forurensning til vann

9

Grønne bygg og områder kan forbedre biodiversitet og bringe naturen tilbake til byen

9

Utvikling av grønne bygg og områder skapes gjennom gode nettverk - sterke allianser som kan endre raskere

Alle

Kvalitets-
prinsipp

■ Hva kreves av bransjen (dere) fremover

GRØNN BYGGALLIANSE

TENKE,
FORT OG LANGSOMT

DANIEL
KAHNEMAN

«En oppsiktsvekkende mangfoldig bok
klatr dypt fall av intellektuelle overraskelser.»
The New York Times Book Review

Omstille; Fra forbruk til ombruk

Fra 50 – 15 kg/m²

Fra 20 – 6.000 kr/m²

Fra 50 – 10.000.000 leietakere

Fra intensjon og ambisjon til reelle resultater

Fra gamle vaner til nye vaner ?

«Wave of change» - forstå

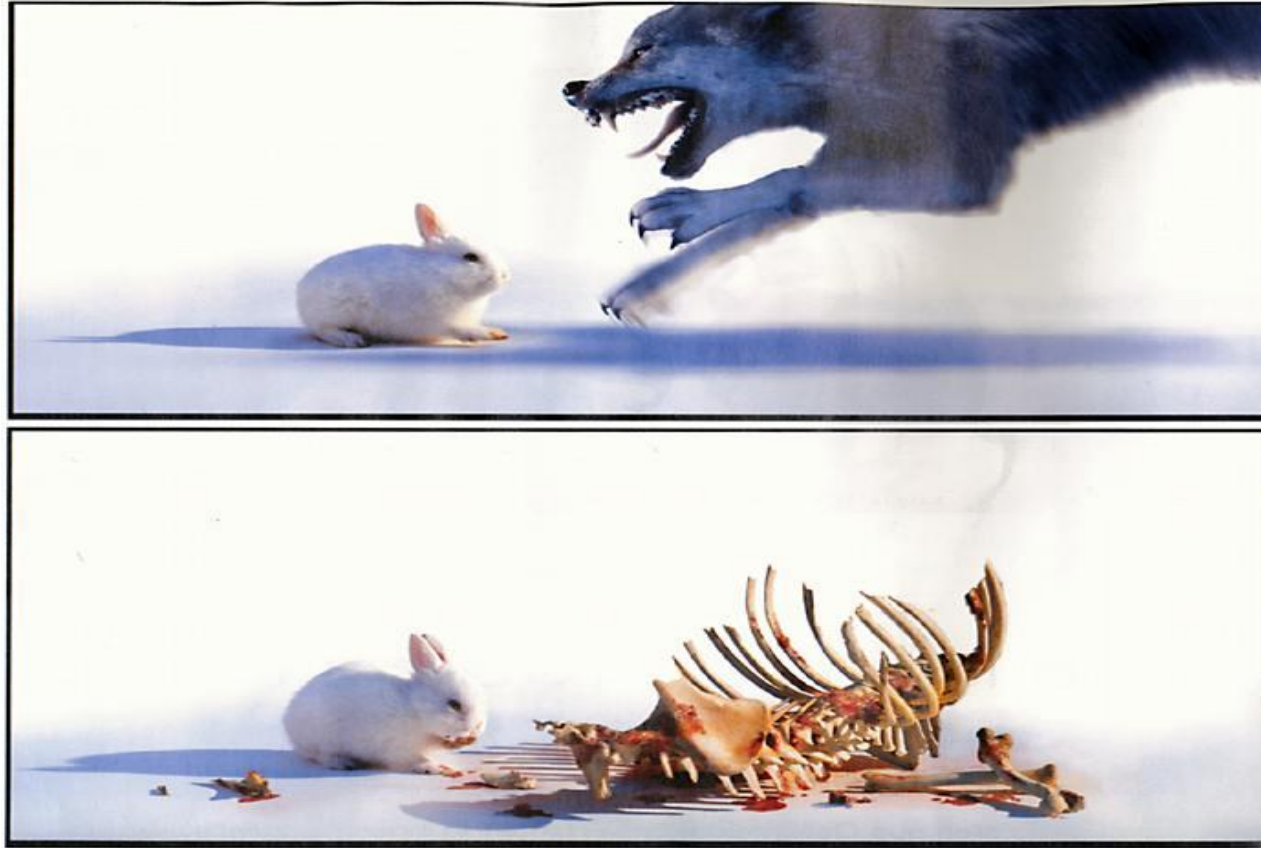
Systematisk tilnærming gir resultater – også endring

At the end of the day...

...it's all about guts!

Hva kan dere gjøre ?

- BLI MED – BLI ENDRINGSAGENT

[HTTPS://BYGGALLIANSEN.NO/VI-SOKER-ENDRINGSAGENTER/](https://byggalliansen.no/vi-soker-endringsagenter/)

- FØRSTE MØTE I LØPET AV FEBRUAR 2020.